

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको नगर सभामा

नगर प्रमुख श्री लाल किशोर साहद्वारा प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम आर्थिक वर्ष
२०७४/०७५

नीति तथा कार्यक्रम

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका
जनकपुरधाम, धनुषा
९ फाल्गुन २०७४

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको नगर सभामा नगर प्रमुख श्री लाल किशोर
साहद्वारा प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम आर्थिक वर्ष २०७४/०७५

यस गरिमामय सभाका प्रमुख अतिथि राजपा अध्यक्ष मण्डलका सदस्य एवम धनुषा क्षेत्र नं ३ का प्रतिनिधी सभा सदस्य माननीय श्री राजेन्द्र महतो ज्यू, जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाका उपप्रमुख ज्यू, प्रदेश सभाका निर्वाचित सदस्यहरु, जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्ष ज्यू, प्रमुख जिल्ला अधिकारी ज्यू, सुरक्षा निकायका प्रमुख ज्यूहरु, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यू, प्रमुख राजनीतिक दलका अध्यक्ष तथा प्रतिनिधी ज्यूहरु, नगर कार्यपालिकाका सदस्य ज्यूहरु, वडा सदस्य ज्यूहरु, जनकपुरधाम उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष ज्यू, नेपाल पत्रकार महासंघ धनुषाका अध्यक्ष ज्यू लगायत यस गरिमामय सभामा विभिन्न क्षेत्रबाट उपस्थित अतिथि महानुभावहरु र संचारकर्मी मित्रहरुमा हार्दिक स्वागत गर्दछु ।

२०६२/०६३ को लोकतान्त्रीक जनआन्दोलनको सफलतापछि केन्द्रीकृत एंव निरंकुश राज्यसत्ताको केन्द्रविन्दु रहेको राजतन्त्रको अन्त्य भयो । त्यसपछि भएको संविधानसभाको निर्वाचनबाट बनेको संविधानसभाले संविधान निमाण गरेपनि वर्षो देखि शोषित पिडित मधेसी, आदिवासी, जनजाती, अल्पसंख्यक जनताको अधिकार अझै पुर्ण रुपमा प्राप्त हुन सकेको छैन । समानुपातिक प्रतिनिधित्व, पहिचान र समावेशी शासन प्रशासनको मुख्य मुद्दालाई नेपालको राजनीतिक दस्तावेजहरुमा लिपिवद्ध गराउने काम मधेश आन्दोलनले गरेको हो । २०६३ साल देखि पटक पटक भएका मधेश आन्दोलन र २०७२ सालमा भएको ऐतिहासिक अनिश्चितकालीन तराई मधेश आमहडतालले उठान गरेको विभेदरहीत र सर्व स्विकार्य संविधान बनाउने अभियानमा सहादत हुनु भएका वीर सहिदहरु प्रति हार्दिक श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु । लोकतन्त्र स्थापनाको लागि विभिन्न कालखण्डमा प्राणआहुती दिने सम्पूर्ण सहीदहरुप्रति हार्दिक श्रद्दाञ्जली व्यक्त गर्दछु । वीरगती प्राप्त गर्ने सहिद परिवारजन एवं आन्दोलनमा घाइते भई अंगभंग हुनु भएका योद्धाहरु प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

नेपालको संघिय संविधान जारी भएपछि पहिलो पटक भएको स्थानीय तहको निर्वाचनमा जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकावासी दिदी बहिनी तथा दाजुभाईहरुले हामीलाई

विश्वासगरी भारी मतले विजयी गराउनु भएकोमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । यस गरिमामय नगर सभाको सदस्यको रूपमा निर्वाचित सम्पूर्ण नगरसभासदज्यूहरूलाई हार्दिक वधाई ज्ञापन गर्दछु । स्थानीय तहको निर्वाचनमा उपमहानगरपालिकावासीको उत्साहपूर्ण सहभागीताका लागि सम्पूर्ण मतदाताहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकालाई देशकै समृद्ध तथा नमुना उपमहानगर बनाउने योजनामा यहाँहरूको महत्वपूर्ण सहयोगको अपेक्षा गरेको छु । हालै सम्पन्न प्रतिनिधी सभा र प्रदेश सभाको निर्वाचनमा धनुषाजिल्लाबाट निर्वाचित तथा सामानुपातिक माननीय सांसदज्यूहरू र प्रदेश सभामा निर्वाचित तथा सामानुपातिक प्रदेश सभासदस्यज्यूहरूमा हार्दिक वधाई ज्ञापन गर्दछु । जनकपुरधामलाई जनकपुरवासीले आशा गरेजस्तो उपमहानगर बनाउने हाम्रो प्रयासमा माननीय सांसदज्यूहरूको पुर्णरूपमा रचनात्मक सहयोग पाउँनेछु भन्ने मैले अपेक्षा गरेकोछु ।

मुलुकमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको निर्वाचन भर्खर सम्पन्न भएको छ । झन्डै डेढ दशकभन्दा लामो समयदेखि जनप्रतिनिधि बिहीन भएको स्थानीय तहमा ताजा जनादेश सहित हामी तपाईंहरूको विचमा उपस्थित छौं । यसले स्थानीय तहमा आम नागरिकमा थप अपेक्षा र उत्साह सिर्जना गरेको छ । अबको स्थानीय तह अधिकार सम्पन्न स्थानीय सरकार हो । अब हामी संविधानले प्रदान गरेको अधिकारको सीमाभित्र रही कर तथा शुल्क लगाउन र उठाउन, कानून निर्माण गर्न र आफैले छनौट गरेको विकास निर्माणका योजना तयार गर्न अधिकार सम्पन्न भएका छौं । स्थानीय सरकार भएकाले केन्द्रमूखी र परनिर्भर भएर कार्य सञ्चालन गर्न सम्भव छैन । उपमहानगरका सबै काम कारबाही नयाँ सोच र योजनाका साथ व्यवस्थित र पारदर्शी हुन जरुरी छ । यसका लागि केही अत्यावश्यक कानून निर्माण भैसकेका छन् र आवश्यक अन्य कानूनहरू निर्माणको क्रममा छन् । प्रदेश सरकारबाट वन्ने कानूनहरूले स्थानीय सरकार संचालनमा सहजता आउनेछ । नेपालको संघीय ढाँचा संघ, प्रदेश, स्थानीय तहका बीचमा सहकार्य, सहयोग र समन्वयमा आधारित भई नयाँ संविधान बमोजिमको संघ, प्रदेश र स्थानीय तह पर्ण रूपमा क्रियाशील नभइसकेकोले स्थानीय तहको संरचनाले पुर्णता भने पाउन सकेको छैन । तर, यो नगरसभा उपमहानगरको नीति निर्माणका दृष्टिले सबैभन्दा महत्वपूर्ण संरचना हो भन्नेमा कुनै शङ्का छैन ।

नेपालको संबिधानले परिलक्षित गरेका राज्यका नीति तथा निर्देशक सिद्धान्त, चौधौं आवधिक योजना, नेपाललाई अति कम विकसित मुलुकको दर्जाबाट विकासशील मुलुकको श्रेणीमा रुपान्तरण गर्न र नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा प्रतिबद्धता गरेका सन् २०३० सम्ममा प्राप्त गर्न पर्ने दिर्घकालीन विकासका लक्ष्यहरू (AGENDA -2030) समेतलाई आधार मानी स्थानीय आवश्यकतालाई समेत मध्यनजरगरी यस नगर सभाले आफ्ना नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई दिशा निर्देश गर्ने नै छ भन्ने कुरामा मैले विश्वास लिएको छु ।

जनकपुरधामको गौरवमय इतिहास, जगत जननी माता जानकीको जन्मभूमी , हिन्दुहरूको पवित्र तिर्थस्थल,धार्मिक एंव अन्य पर्यटकहरूका लागि आकर्षक पर्यटक स्थल नेपालको लोकतान्त्रिक आन्दोलनमा जनकपुरधामले खेलेको भूमिका र २ नं प्रदेशको मध्य भागमा अवस्थित सुगम क्षेत्र जनकपुरधामलाई प्रदेशको स्थाइ राजधानी बनाउन सकिने भौतिक पूर्वाधार र सम्भावना पर्याप्त छन् । यसर्थ प्रदेश नम्बर २ को स्थायी राजधानी बनाउन जनकपुरधामवासीको तर्फबाट, २ नं प्रदेश बाट निर्वाचित प्रदेश सभाका माननीय सांसदज्यूहरूलाई विषेस अनुरोध गर्दै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथीज्यु ,प्रतिनिधि सभाका सदस्यहरू,राजनैतिक पार्टी प्रमुखज्यूहरू र सामाजिक कार्यका माध्यमबाट समाज रुपान्तरणमा भूमिका निर्वाह गर्नु भएका सम्पूर्ण प्रबुद्ध वर्गहरूमा सहयोगका लागि हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।

प्रचुर धार्मिक एवं पर्यटकिय सम्भावना बोकेको यस नगरीमा जानकी मन्दिर,राम मन्दिर,जनक मन्दिर,मणिमण्डप,कुटी तथा पवित्र सरोवरहरू गंगा सागर, धनुष सागर जस्ता दर्जनौ पवित्र स्थलहरू ,साथै कृषि उत्पादनयुक्त भूभागहरू,उत्पादनको लागि वजारहरू र सो संगको निकटता साथै उधोग तथा कलकारखानाको विकास गरी रोजगारी पर्वर्द्धन गर्ने यस उप महा नगरपालिका क्षेत्रका विशेषता र सम्भावनाका वाहकहरू भएको व्यहोरा अवगत गराउन चाहन्छु ।

नगरको सर्वतोमुखी विकासका लागि विभिन्न चरणहरू पार गर्दै सुसंस्कृत, आधुनिक, हराभरा, स्वच्छ, स्वस्थ, शिक्षित, सुन्दर र सक्षम नगरको रूपमा स्थापित गर्न बहुआयामिक र दिगो विकासको माध्यमद्वारा स्थानीय पर्वाधार विकास, लेङ्गिक मूल प्रवाहीकरण, सामाजिक सशक्तिकरण र विकासको मूल प्रवाहमा समाहित हुन नसकेका समुदायको सबलीकरण गर्दै नगरको विकास अभियानलाई अगाडि बढाउँदै लगिनेछ ।

नेपालको संविधान बमोजिम स्थानीय तहको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकार विचको सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयलाई पर्वर्द्धन गर्दै जनसहभागिता, उत्तरदायित्व र पारदर्शीता सुनिश्चित गरी सुलभ र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्न, लोकतन्त्रका लाभहरूको समानुपातिक, समावेशी र न्यायोचित वितरण गरि कानुनी राज्य र दिगो विकासको अवधारणा अनुरूप समाजवाद उन्मुख संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीलाई स्थानीय तह देखि नै सुदृढीकरण गर्न प्रयत्न गरिनेछ । पारदर्शी र जनमुखी नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन प्रद्धतिलाई व्यवस्थित गर्न स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायीक अभ्यासलाई संस्थागत गरिनेछ ।

आम नागरिकहरूको प्रत्यक्ष सम्बन्ध रहेको संस्था नै स्थानीय तह हो । स्थानीय सरकारबाट प्रवाह गरिने सेवामा सरलता, विकास निर्माणका कार्यलाई गुणस्तरीयता एवं परिणाममुखी बनाई स्थानीय शासन प्रक्रियालाई जनमुखी, जवाफदेही, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र सहभागितामूलक बनाउने कुरालाई बजेटले उच्च प्राथमिकता दिएको छ । उपलब्ध श्रोत र साधनको उच्चतम परिचालनबाट तीव्र शहरीकरणको व्यवस्थापनका साथै नगरबाट प्रदान गरिने सेवा र सुविधामा कुनै कमी-कमजोरी नहोस् भन्ने कुरामा सिङ्गो उपमहानगरपालिका सदैव सचेत रहने छ ।

यस उपमहानगरपालिकालाई देशकै नमुना उपमहानगरपालिका र मुलुकको धार्मिक तथा सांस्कृतिक संमृद्धिको केन्द्र बनाउने दृढसंकल्प सहित पहिलो पटक जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको नगर प्रमुखको हैसियतले यस नगरसभा समक्ष आर्थिक वर्ष

२०७४/०७५ को लागि उपमहानगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दा मैले गौरव संगसंगै ठूलो जिम्मेवारी पनि महशुस गरेकोछु ।

प्रस्तुत बजेटमा विषयगत, क्षेत्रगत गुरुर्योजनाको कार्यान्वयन, शहरी गरिबी न्यूनिकरण, सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन, सडक सुधार तथा ढल निर्माण, विद्युतीकरण, सर्बिजनिक पार्कको व्यवस्था, हरियाली पर्वद्धन तथा वातावरण संरक्षण र पर्यटन पुर्वाधारको विकास जस्ता योजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिएको छ ।

यस पृष्ठभूमिमा आर्थिक वर्ष ०७४/७५ को बजेट, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा स्थानीय जनसहभागिता, सामाजिक समावेशीकरणको माध्यमद्वारा समुदायको स-शक्तिकरण, गरिबी न्यूनिकरण, आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा विस्तार, स्थानीय पुर्वाधार सेवाको विस्तार, सेवा प्रवाहमा सरलीकरण, सुशासन पारदर्शिता र जवाफदेहिता एवं सूचना मैत्री विकास प्रशासनलाई उच्च प्राथमिकता दिईएको छ ।

व्यवस्थित एवम् दिगो शहरी पुर्वाधार, आर्थिक - सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन, व्यवस्थित शहरी नाला निर्माण, पोखरी सौन्दरीकरण गरी उपमहानगरलाई व्यवस्थित, स्वच्छ, पर्यटकिय, आधारभुत स्वास्थ्य, गुणस्तरीय शिक्षा, वालमैत्री स्थानीय शासनको अवलम्बन, महिला मैत्री समाज र सुन्दर नगर बनाउने यस बजेटको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ ।

यस आ.व मा १ अर्ब ७४ करोड ५१ लाख ४० हजार आय गर्दै सोहि अनुसारको रकम देहायका क्षेत्रमा प्राथमिकताका साथ खर्च गर्ने नीति लिइएको छ ।

- १) नगर क्षेत्रको पुर्वाधार निर्माणमा प्राथमिकता दिइएको छ ।
- २) फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा ढल निर्माणमा जोड दिइएको छ ।
- ३) नगर भित्रका ऐतिहासिक धार्मिक मठमन्दिर व्यवस्थापनमा जोड दिइएको छ ।
- ४) धार्मिक सरोवरहरुको सौन्दर्यीकरण तथा संरक्षणमा विशेष ध्यान दिइएको छ ।

- ५) नगर सुरक्षालाई ध्यान दिदै सडक बत्ती, सि.सि. क्यामरा, ट्राफिक संकेतको व्यवस्थापनमा जोड दिइएको छ ।
- ६) स्मार्ट सिटीको अवधारणालाई अवलम्बन गरिएको छ ।
- ७) पर्यटकिय सम्भावनालाई मध्येनजर गर्दै पर्यटन वेब साइट, पर्यटकिय गाइड बुक तयार गरिनेछ ।
- ८) प्लाष्टिक जन्य वस्तुहरुको प्रयोगलाई निषेध गरी माटोका भाडा, कागज र कपडाको झोला तैयारीमा अनुदान दिइनेछ ।
- ९) सामाजिक समावेशिकरण तथा लैङ्गिक सामनताका दृष्टिकोणले वालमैत्री स्थानीय शासन, महिला, दलित, अपाङ्ग, जेष्ठ नागरिक, अनाथ वालवालिकाको हेरचाहमा जोड दिइएको छ ।
- १०) सिप विकास तथा रोजगार पर्वर्द्धन कार्यक्रममा जोड दिई गरिवी न्यूनीकरण गरिनेछ ।
- ११) सूचना प्रविधिमा आधारित प्रशासन संचालन गर्दै सुसाशन, पारदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तरदायित्व पर्वर्द्धन गरिने छ ।
- १२) फोहर व्यवस्थापनको स्थाई समाधान गर्न अन्तराष्ट्रिय स्तरको स्यानिटरी लैण्ड फिल्ड साइट निर्माण गरिने छ ।
- (१३) सामुदायिक विद्यालयका दलित छात्राहरुलाई (९ कक्षा — १२ कक्षा) शिक्षामा सहज पहुचका लागि साईकल उपलब्ध गराउने नीति लिइएको छ ।
- (१४) नगर भित्रका सार्वजनिक जमिनहरुको संरक्षण गरिने छ ।
- (१५) जानकी मन्दिर , राम मन्दिर आदि पुरातात्विक महत्व बोकेका सांस्कृतिक धरोहरहरुको संरक्षण र संर्वधनका लागि विश्व सम्पदा सुचिमा समावेस गर्ने प्राथमिकताका साथ पहल गरिने छ ।
- (१६) मिथिला कला र संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्द्धनमा जोड दिइएको छ ।
- (१७) लामखुट्टे नियन्त्रणका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

(१८) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाका अधिकांश नागरिकहरू कृषिमा आधारित रहेको तथ्यलाई आत्मसात् गर्दै कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण तथा विकासलाई प्राथमिकता प्रदान गरिनेछ ।

(१९) नगर क्षेत्रमा शिक्षा एवं स्वास्थ्य जस्ता सामाजिक पूर्वाधारको विकास तथा स्तरीयता प्रदान गर्न विशेष कार्यक्रम संचालित गरिनेछ ।

(२०) वर्तमान जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको जनघनत्व एवं क्षेत्रफल अत्यन्त विस्तार भईसकेको वर्तमान परिप्रेक्षमा नगरको व्यवस्थित तथा संतुलित विकासलाई दृष्टिगत गर्दै वाह्य चक्रपथ निर्माणको संभाव्यता अध्ययन र कार्य योजना निर्माण कार्यलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

(२१) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका प्रवेश गर्ने उत्तर तिर भव्य शहिद प्रवेश द्वार निर्माण गरिनेछ ।

(२२) जनकपुर उपमहानगरपालिका क्षेत्र भित्र मधेश आन्दोलनमा शहादत प्राप्त परिवारका एक-एक सदस्यलाई नगरपालिकामा रोजगार पदान गरिने छ ।

(२३) मिथिला कला लाई पाठक्रममा समावेश गर्ने पाईला चलिनेछ ।

(२४) मिल्स एरियामा स्थित शुभ चौकमा भव्य स्व. शुभ नारायण स्मारक निर्माण गरिनेछ ।

(२५) प्रादेशिक राजधानी भएको जनकपुर उपमहानगरपालिकालाई महानगरमा स्तरोन्नतिका लागि अग्रसरता साथ सार्थक प्रयास गरिनेछ ।

(२६) प्रादेशिक राजधानी एवं महत्वपूर्ण प्रयटकीय गंतव्य जनकपुरधाममा वाह्य आवगमनलाई सुलभ बनाउन र पर्यटकिय प्रवर्धन गर्न पटके सवारी कर खारेज गरिएको छ ।

आदरणिय महानुभावहरू ,

योजना तर्जुमा जस्तै यसको कार्यान्वयन पनि महत्वपूर्ण पक्ष हो । हामीले तर्जुमा गरेका कतिपय कार्यहरू सम्पादन गर्न हाम्रो सहकार्य, साझेदारी तथा रचनात्मक

सहयोगको आवश्यकता पर्दछ । अतः यस अवसरमा जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको विकासमा प्रभावकारी भूमिका खेल्न सरकारी निकायहरू, निजी क्षेत्र, दातृ निकाय, अन्तराष्ट्रिय संघ-संस्थाहरू, विभिन्न सहयोगी मित्र राष्ट्रहरू, गैर सरकारी तथा सहकारी संघ-संस्थाहरू, टोल विकास संस्थाहरू लगायत अन्य सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई यसै सभाबाट हार्दिक अनुरोध गर्न चाहन्छौं । प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको पुर्ण विवरण अविलम्ब यस उपमहानगरपालिकाको वेभ पेजमा अपलोड गरिने व्यहोरा निवेदन गर्दै नीति तथा कार्यक्रमको पुर्ण विवरण, नगर विकास योजना तर्जुमाका प्रस्तुत आधार तथा लिइएको नीतिहरूको विस्तारित खाका समेटिएको बाषिर्क नगर विकास योजना पुस्तक यथाशिघ्र यहाँहरू समक्ष उपलब्ध गराउने बाचा समेत गर्दछु । नगर सभाका निर्णय समेटिएको उक्त पुस्तक जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको प्राथमिकताको रूपमा नेपाल सरकारका सम्पूर्ण मन्त्रालय तथा विभागहरू, जिल्ला समन्वय समिति, धनुषा एवम् विकासको क्षेत्रमा क्रियाशील सबै संस्थाहरू तथा सबै विकासका साझेदारहरूका लागि अभिलेखबद्ध रहनेछ भन्ने विश्वास हामीले लिएका छौं । विस्तृत रूपमा क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम सभाको बन्द सत्रमा पेश भई छलफल पश्चात पारित हुने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा,

जनकपुरधाम उपमहानगर नेपालको सम्बृद्ध शहर बन्ने सम्भावना भएको नगर हो । जुनसुकै राजनीतिक आस्थाले प्रेरित भए पनि जनकपुरधामको विकास र सम्बृद्धिका हकमा यो नगरसभामा कोही पक्ष र प्रतिपक्ष छैन । आज यो नगर सभामा साझा संकल्प गरौं, जनकपुरधामलाई हामी देशकै नमुना र अरुका लागि उदाहरणीय शहर बनाइछाड्ने छौं । प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने प्रक्रियामा प्रत्यक्ष तथा परोक्षरूपमा सहयोग पुर्याउनुहुने सम्पूर्ण कार्यपालिका सदस्यज्यूहरू, नगर सभा सदस्यज्यूहरू, सल्लाहकारज्यूहरू, राजनीतिज्ञज्यूहरू, नगरवासी दाजुभाइ तथा दिदीवहिनीहरू एवम् कर्मचारी वर्गहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद, जयमधेश ।